

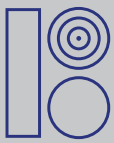
Центр «Нова Європа»
Київ

Policy Memo

 <http://neweurope.org.ua/>
 info@neweurope.org.ua

 <https://www.facebook.com/NECUkraine/>
 https://twitter.com/NEC_Ukraine
 https://t.me/n_e_c

Центр «Нова Європа», 2019

МІЖНАРОДНИЙ
ФОНД
ВІДРОДЖЕННЯ

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА НОВОГО ПРЕЗИДЕНТА.

ДЕСЯТЬ ПЕРШОЧЕРГОВИХ РЕКОМЕНДАЦІЙ.

1. ПЕРШІ КАДРОВІ ПРИЗНАЧЕННЯ — ЗП: ПРОФЕСІОНАЛІЗМ, ПАТРІОТИЧНІСТЬ, ПОСЛІДОВНІСТЬ

Першим кроком для розбудови відносин із іншими країнами стануть кадрові призначення Володимира Зеленського, адже зовнішньополітичні, безпекові та силові інститути не тільки є відповідальними за реалізацію зовнішньої та безпекової політики України, але й самі по собі є пунктами у порядку денному відносин України із партнерами. Так, для США, зокрема, буде важливим і красномовним призначення Генерального прокурора (особливо на тлі ускладнення українсько-американських відносин з подачі Юрія Луценка), для НАТО – голови Служби безпеки України (реформування СБУ роками стоїть на порядку денному у діалозі з Альянсом) та міністра оборони, для всіх без винятку партнерів – міністра закордонних справ. Важливо також, хто обійме посаду зонішньополітичного радника Президента. Важливо, щоб профільна підготовка цих осіб не викликала сумнівів у провідних столицях світу, водночас – щоб вони представляли нове покоління українських урядовців, володіли іноземними мовами та мали добру інституційну пам'ять.

Публікація видана в межах Ініціативи з розвитку аналітичних центрів в Україні, яку виконує Міжнародний фонд «Відродження» у партнерстві з Ініціативою відкритого суспільства для Європи (OSIFE) за фінансової підтримки Посольства Швеції в Україні.

Думки та позиції викладені у цій публікації є позицією автора та не обов'язково відображають позицію Посольства Швеції в Україні, Міжнародного фонду «Відродження» та Ініціативи відкритого суспільства для Європи (OSIFE).

2. НАДІЙНІСТЬ ТА ПЕРЕДБАЧУВАНІСТЬ

Наразі Володимир Зеленський має кредит довіри по обидва боки Атлантики, що дає йому можливість розв'язати тривалі кризи (як-от з Польщею та Угорщиною) та заручитися підтримкою у стратегічно важливих для України питаннях, зокрема щодо підтримки Заходу у протистоянні з Росією. Щоб не втратити цей кредит, а збільшити його, Зеленському не варто повторювати властивих українським політикам помилок: каменем спотикання України за не однієї попередньої влади було те, що вище керівництво України виявлялося непослідовним партнером і не завжди дотримувалося взятих на себе зобов'язань. Команда нового Президента продемонструє партнерам України якісну зміну на краще, якщо Україна за їхнього керівництва буде партнером не обов'язково зручним, але надійним та передбачуваним.

3. ПЕРШИЙ ЗАКОРДОННИЙ ВІЗИТ: БРЮССЕЛЬ, БЕРЛІН АБО ВАРШАВА

Напередодні інавгурації Центр «Нова Європа» опитав українських та закордонних експертів щодо того, якою має бути перша столиця для закордонного візиту нового президента. Це аж ніяк не символічний крок – перші закордонні візиту будуть свідченнями зовнішньополітичних пріоритетів нового українського керівництва для всього світу. Загалом опитані експерти погоджуються – першою у закордонному турне президента має бути європейська столиця: Брюссель, Берлін або Варшава. Показово, що навіть американські експерти ратують за європейські столиці. (Повні відповіді експертів доступні за [посиланням](#)).

4. БОРОТЬБА З КОРУПЦІЄЮ ТА БІЗНЕС-КЛІМАТ: ШЛЯХ ДО УМІВ ТА СЕРДЕЦЬ ПАРТНЕРІВ

Одна з головних обіцянок новообраного президента – боротьба з корупцією – у випадку успішного виконання може стати шляхом до умів та сердець ключових посадовців у цілій низці країн, які надають Україні допомогу (передусім США та Німеччини), а також їхніх виборців. Крім того, варто було б розробити спільні індикатори реформ із ключовими партнерами та донорами, аби уникнути різночитань успішності тих чи інших реформ і констатацій, що зміни не відбуваються.

Окрім того, для великих бізнес-орієнтованих західних країн, таких як Франція та Італія, покращення бізнес-клімату стане першочерговим сигналом про успішність реформ та мотиватором до поглибленої співпраці, а відтак більшої зацікавленості у підтримці України з важливих для неї питань.

Безумовно, ані боротьба з корупцією, ані покращення бізнес-клімату не належать до президентського портфоліо. Водночас, Володимир Зеленському варто вже зараз готуватися до впровадження задекларованих реформ тоді, коли партія «Слуга народу» увійде до наступного складу Верховної Ради після парламентських виборів.

5. КОНФЛІКТ З РОСІЄЮ: ЯК ПРОТИСТОЯТИ

З одного боку, новий Президент має «вікно можливостей» для того, щоб зрушити з мертвої точки врегулювання конфлікту навколо Донбасу – принаймні, допоки в

Берліні є прихильна до України канцлер Ангела Меркель, а в США зацікавлений у дипломатичних перемогах для переобрання президент Дональд Трамп. З іншого – з російського боку, як і раніше, потрібна політична воля для будь-яких зрушень, і ці зрушення не мають бути коштом неприйнятних для українських національних інтересів поступок. Наразі Росія зайняла вичікувальну позицію щодо нового Президента України та, імовірно, вже розпочала випробовувати Володимира Зеленського на здатність до поступок гібридними методами – на кшталт паспортизації мешканців ОРДЛО – і прямими кроками.

- Володимиру Зеленському в жодному разі не варто зустрічатися з Владіміром Путіним на території Росії, натомість варто продовжувати переговори у Нормандському форматі (зокрема, на території Німеччини або Франції);
- новому президенту важливо визначити ті «червоні лінії» у процесі врегулювання, та, зокрема, реалізації Мінських домовленостей, перетин яких спроможний швидко перетворити обіцяне ним об'єднання України у її фрагментацію як держави;
- інтенсифікувати діалог зі Сполученими Штатами зокрема щодо координації позицій у діалозі з президентом РФ та щодо звільнення всіх українських політичних в'язнів та військовополонених;
- продовжити діалог із Німеччиною та Францією щодо постійної комунікації позиції України та необхідності збереження санкцій проти Росії до повного відновлення суверенітету та територіальної цілісності України, а також

щодо звільнення українських в'язнів та військовополонених, яких наразі утримує Росія;

- створити посаду спеціального представника президента з врегулювання конфліктів на пострадянському просторі, який / яка були б відповідальні за координацію безпекового діалогу між Україною, Молдовою та Грузією – позаяк розв'язання конфлікту на Донбасі мало б прямий вплив на врегулювання конфліктів на території Молдови та Грузії та навпаки. Окрім того, не варто контактувати з президентом Молдови Ігорем Додоном до того часу, поки він публічно не змінить своєї позиції щодо приналежності Криму Росії;
- продовжувати зусилля з захисту прав громадян України на території півострова; докладати зусиль, аби питання Криму залишалося серед важливих питань закордонних партнерів;
- докладати зусилля для продовження відстоювання інтересів України у міжнародних судах;
- продовження політики, спрямованої на забезпечення енергетичної безпеки України. Шукати шляхи для недопущення завершення будівництва і запуску Північного потоку-2.

6. РЕГІОНАЛЬНА СПІВПРАЦЯ

Так чи інакше, через своє стратегічне географічне розташування, розмір, євроінтеграційні амбіції та збройний конфлікт на території, Україна має ключове значення у Центрально-Східній Європі. Перефразовуючи слова колишнього високопосадовця ЄС і НАТО

Хав'єра Солани, питання не в тому, чи має Україна відігравати роль в регіоні, а в тому, як саме вона її відіграє. Відтак, існує ціла низка регіональних акцентів, на які варто звернути увагу новому Президенту України.

- Питання з розблокуванням пошукових та ексгумаційних робіт могло б бути першим сигналом нового українського керівництва до оновлення політики на польському напрямку. Окрім того, давно очікуваним з боку низки країн (зокрема Польщі та Ізраїлю), а також обґрунтованим з точки зору міжнародного права кроком було б сприяння з боку Президента голосуванню у Верховній Раді поправок до закону «Про правовий статус та вшанування пам'яті борців за незалежність України у XX столітті» із уточненням, що статус борців за незалежність України не поширюється на осіб, дії яких кваліфікуються як злочин проти людства;
- попри майже дворічне блокування засідання Комісії Україна-НАТО Угорщина погодилася на проведення КУН у Києві під час виїзного засідання Північноатлантичної Ради у липні 2019 року невдовзі після оголошення результатів президентських виборів. Своєю чергою, Президент мав би сприяти виконанню давно даної Угорщині обіцянки: ухваленню у Верховній Раді двох поправок до Закону «Про освіту» за рекомендаціями Венеціанської комісії, а саме продовження дії перехідного періоду закону та додаткові положення щодо приватних шкіл;
- у відносинах з Угорщиною, Словаччиною і Польщею чільним пріоритетом є збільшення потенціалу реверсного постачання газу, а з проектами Тримор'я, до якого належать ці і та інші країни, Україну пов'язує прагнення до енергетичної незалежності, диверсифікація способів поставки і постачальників та протистояння Північному потоку-2;
- нарешті налагодити комунікацію та координацією з Молдовою та Грузією щодо питань євроінтеграції. Це надішле сильний сигнал Європейському Союзу, що держави надають особливу вагу цьому процесу та проводять самонавчання. Зразком для цієї так званої «Чорноморської трійки» міг би стати успішний досвід Вишеградської четвірки. Крім того, утрюх організувати інформаційні та адвокаційні заходи може бути простіше та дешевше. У рік десятиріччя Східного партнерства було б особливо на часі прощтовхувати спільні ініціативи щодо реформування програми для її більш амбітних учасників, залучивши до такого лобювання Румунію та Польщу;
- завершити процес демаркації кордону з Білоруссю, при цьому продовжувати розробку заходів із боротьби з порушеннями правил перетину кордону;
- перетворити спільний контроль над кордоном із Польщею, Словаччиною, Угорщиною, Румунією та Молдовою на «історію успіху» у облаштуванні та захисті східного кордону Європейського Союзу;
- посилити діалог і шукати можливості реалізації спільних ініціатив із сусідніми державами – Туреччиною, Румунією, Болгарією і Грузією щодо безпекових загроз у Чорноморському басейні, посилювати інформаційну присутність і спільно протидіяти російській пропаганді.

7. ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ У ПІДХОДАХ

В основу співпраці України з партнерами має лягти розуміння, що до кожної країни потрібен індивідуальний підхід у роботі, адвокації, налагодженні партнерства з ключовими стейкхолдерами (і визначення самих стейкхолдерів) тощо. Так, меседжі, які працюватимуть у Польщі, не спрацюють в Італії. У деяких країнах (Греція, Італія) важливіше робити фокус на успіхах України, а не образі «країни-жертви» агресії Росії. Насамперед, Україна має розуміти інтереси й очікування партнерів щодо неї і формувати порядок денний у відносинах відповідно до того, що вона може не тільки отримати, а й запропонувати.

8. «ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ» ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ

Як правило, зовнішня політика України реалізується на центральному рівні, тобто між Києвом та іншою столицею. Це зменшує можливості України щодо двосторонньої та багатосторонньої співпраці на рівні регіонів та особливо позначається на відносинах із тими державами, де регіони мають великий вплив на формування політики держави, на кшталт Німеччини, Італії або навіть Польщі, де у східних регіонах проживає більше скептично налаштованих щодо України громадян. Необхідно розбудовувати зв'язки, проводити візити, зустрічі і заходи не тільки на центральному, але й на регіональному рівнях.

9. ДИПМІСІЇ ЗА КОРДОНОМ

В умовах кадрового голоду в МЗС важливо забезпечити кількісний та якісний склад українських дипмісій за кордоном принаймні у ключових країнах-партнерах. Наприклад, після початку російської агресії в МЗС Німеччини була створена спеціальна робоча група щодо України у складі 10 осіб, тоді як політичний відділ посольства України в Німеччині, покликаний забезпечити політичний діалог на рівні парламенту, уряду, політичних сил та регіонів, налічує буквально декілька осіб. Якщо нестача кадрів не дозволяє залучати фахівців на посади у дипмісії з лав МЗС, варто розглянути можливість залучення сторонніх фахівців із відповідним досвідом (у сфері економіки, культури, комунікацій тощо) з огляду на обставини та фокус відносин із країною перебування.

10. TWITTER-ДИПЛОМАТІЯ

Приналежність Зеленського до нової генерації українських політиків, які вміють працювати із соціальними мережами, відкриває перед новим президентом цілу низку можливостей:

- розбудову зв'язків із політиками та партіями Європи, які сповідують подібні підходи – наприклад, Рухом «5 зірок» в Італії, який заснував так звану «Платформу Руссо» для прямої комунікації політичних ідей з боку громадян («прямої демократії»). «Слугу народу» та «5 зірок» об'єднує також комедійний бекграунд: один з ідеологів Руху Бeppe Грілло – відомий італійський комік;

- посилити комунікацію України за кордоном через власні сторінки у соцмережах та надати приклад для українських дипустанов. Посольствам України за кордоном, за певними винятками, варто ефективніше, а не лише активніше використовувати популярні соціальні медіа в країні перебування, що дозволить не лише краще орієнтуватися в ситуації на місці, а й встановити зворотний зв'язок із населенням країни. Успішність такої практики доведена досвідом Британії та Канади (наприклад, однією з найбільших історій успіху Канади на цьому терені стало використання китайського мікроблогу на кшталт Twitter – Sina Weibo, за допомогою якого їм вдалося привернути значну увагу китайської аудиторії).

Рекомендацій підготовлені на основі понад двадцяти аналітичних записок про відносини України з ключовими партнерами в рамках проекту «Аудит зовнішньої політики України», шести досліджень по низці країн-партнерів у рамках проекту «Атрофія трофеїв. Як Україна може скористатися вразливими сторонами російської політики у ЄС?», інших досліджень та експертних консультацій ЦНЄ.